

De meting was fout. Of de wadden zinken

Plotseling waren de wadplaten bij het Pinkegat vijf centimeter gedaald. Een ramp voor de Waddenzee? Gevolg van de gaswinning? Of was er sprake van een meetfoutje?

Het wad bij Wierum, in het noordoosten van Friesland. „Wij zijn boos dat de NAM nu wéér een jaar uitstel krijgt.”

Door onze redacteur
Arjen Schreuder

Het lijkt wel een schilderij. Uitkijkend over de Waddenzee, op de rand van het land, maakt de wereld een onbeweeglijke indruk. Het is laag water. De wadplaten bij het Friese Wierum zijn bedekt met brokken ijs. Alles staat stil. Gids Lian Zigterman wijst in de verte. Daar ligt Ameland, iets rechts Schiermonnikoog. „Mooi, hè.”

We turen naar een deel van de Waddenzee waarover in recente rapporten over de gaswinning harde woorden zijn gevallen. Het Pinkegat. In dit gebied is de afgelopen twee jaren sprake geweest van onverwachte bodemdaling. Misschien is de gaswinning onder de Waddenzee daarvan de oorzaak.

„Spelen met vuur”, vindt Lian Zigterman, medewerker van de Waddenvereniging. „Men is iets aan het doen waarvan we de gevolgen niet goed kunnen overzien. Het zou kunnen dat het natuurlijk evenwicht in dit gebied binnenkort kantelt, en dat we iets verliezen wat we nooit meer terug kunnen krijgen. Daar moet je heel voorzichtig mee zijn, vind ik.”

De Waddenvereniging liet onlangs een waarschuwing uitgaan. Met de gaswinning zouden onverantwoorde risico's worden genomen, aldus de natuurbeschermers. Uit rapportages van de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) blijkt dat niet alle berekeningen en modellen over de gevolgen van gaswinning voor de kust van Friesland en Groningen kloppen.

„Er zijn te veel onzekerheden om door te gaan. Wij vinden dat minister Kamp de gaswinning moet stoppen”, zegt direc-

teur Arjan Berkhuis van de Waddenvereniging. En wil de NAM binnenkort in de buurt van het Pinkegat een tweede gasveld exploiteren? „De vergunning daarvoor moet er niet komen.”

Een fikse bodemdaling in de Waddenzee zou rampzalig zijn voor het gebied. De wadplaten zouden niet meer droogvallen en dan is er minder voedsel voor met name de miljoenen zeldzame vogels die hier broeden en pleisteren. Onlangs nog werd dit verkozen tot mooiste natuurgebied van Nederland.

Tot de gaswinning werd twaalf jaar geleden besloten, na jaren van debat en ruzie tussen gaswinners en natuurbeschermers. Het waren milieukundige Wouter van Dieren en een commissie onder leiding van PvdA'er Wim Meijer, voormalig commissaris van de koningin in Drenthe, die de impasse doorbraken. Winning van waddegas mocht onder de voorwaarde dat „de hand aan de kraan” zou worden gehouden. De winning zou stoppen als de natuur van dit werelderfgoed te veel schade zou lijden. Verder zou de mechanische kokkelvisserij, nog veel schadelijker geacht dan gaswinning, worden uitgekocht, én er zou veel geld worden gestoken in natuurherstel en „duurzame ontwikkeling” in de waddenregio.

Inmiddels is de gaswinning tien jaar gaande. Er zijn vele dikke rapporten over verschenen. De meeste concluderen dat de gevolgen voor de natuur meevallen. Op basis van de voorspelde bodemdaling zijn er „geen significante effecten” te verwachten, heette het tien jaar geleden in een rapport van Wageningen Universiteit.

Na zeven jaar onderzoek volgde een rapport dat de gaswinning „vooralsnog geen waarneembare effecten” had gehad op de natuur. Ook recente NAM-rapportages melden steevast dat de gemeten bo-

”

Het zou kunnen dat het natuurlijk evenwicht in dit gebied binnenkort kantelt

Lian Zigterman
medewerker van de Waddenvereniging

demdaling binnen de ‘gebruiksruimte’ is gebleven - vijf tot zes millimeter per jaar, inclusief de berekende zeespiegelstijging plus de effecten van de bewegingen van zand in de Waddenzee.

Er kraakt iets

Toch is er nu iets gaan kraken. Twee jaar geleden bleek na een wat grotere bodemdaling bij het Pinkegat dat de modellen over de voorspelde bodemdaling moesten worden aangepast. Kennelijk daalt door de gaswinning niet alleen de druk in het gesteente, maar ook in bodemlagen die gevuld zijn met water. De snelheid van de bodemdaling is daardoor „aanmerkelijk groter dan in voorgaande jaren werd berekend”, stelde een onafhankelijke commissie die de rapportages van de

NAM controleert.

Diezelfde commissie vroeg onlangs ook opheldering over een meting uit de rapportage over 2015, waaruit bleek dat bij het Pinkegat de wadplaten liefst vijf centimeter waren gedaald. „Een onverwacht grote plaatverlaging”, zegt Sjoerd Harrema, secretaris van deze werkgroep van de landelijke commissie voor de milieueffectrapportage. „Omdat niet zeker is dat er daadwerkelijk bodemdaling plaatsvindt en de monitoring geen veranderingen in de natuur door de gaswinning laat zien, is er geen acuut probleem, maar waakzaamheid is zeker geboden.”

Het is deze vijf centimeter die nu de gemeenteraden verhit. In een gesprek met de commissie voor de milieueffectrapportage en Economische Zaken heeft de NAM

onlangs gezegd dit meetresultaat niet te kunnen verklaren. Het bedrijf laat de kwestie nader onderzoeken. Over een half jaar zijn de resultaten bekend. Tot verontwaardiging van de Waddenvereniging: „Wij zijn boos dat de NAM nu wéér een jaar uitstel krijgt”, zegt een medewerker.

De onderzoekers denken er het hunne van. De daling van vijf centimeter zou te wijten kunnen zijn aan de onnauwkeurigheid van de metingen, vanuit vliegtuigen met lasers. „Er stond misschien water op de platen tijdens sommige metingen”, zegt Zheng Bing Wang, hoogleraar morfodynamica van lagunes en estuaria aan de Technische Universiteit Delft. Hij is tevens expert-adviseur bij Deltares, het onderzoeksinstituut dat voor de NAM de rapportages verzorgt.

Ook Ger de Lange, bodemdeskundige bij Deltares, denkt niet onmiddellijk aan gaswinning als oorzaak. „De nauwkeurigheid van de meting kan een deel van de verandering verklaren, maar het meest waarschijnlijk is het een gevolg van de dynamiek van het gebied, waardoor er ook platen zijn waar een deel hoger is geworden.” En ja, misschien is de „richting van deze dynamiek”, het wandelen van zand en het wisselen van geulen, wel veroorzaakt door gaswinning. „Je moet eigenlijk meer naar de natuur als geheel kijken. Gaswinning is maar één van de factoren bij de ontwikkeling van de natuur.”

Zware kritiek

Intussen oefent Adriaan Houtenbos, gepensioneerd bodemdalingsexpert bij de NAM, zware kritiek op het meetprogramma als geheel. De metingen zijn „te weinig nauwkeurig” en „niet absoluut, maar relatief”, zegt hij. Ook is er „onvoldoende zinvolle informatie” over zeespiegelstijging, bodemdaling en aanslibbing om de

”

Gaswinning is maar één van de factoren bij de ontwikkeling van de natuur in de Waddenzee

Ger de Lange
bodemdeskundige

maximale gebruiksruimte voor de gaswinning te bepalen. „De modellering klopt niet.” Bovendien is onbekend hoe lang de bodemdaling nog zal „naïjlen” als de gaswinning is gestopt. Er wordt gekeken naar „de gaswinning tegenover de huidige bodemdaling, niet de toekomstige bodemdaling”. En ten slotte kun je vraagtekens zetten bij de onafhankelijkheid van de rapportages, omdat de NAM die betaalt. „Die bepaalt wat er gebeurt.”

Dat laatste is veel gehoorde kritiek; is het onderzoek wel onafhankelijk als het wordt gedaan in opdracht van het bedrijf dat de gaswinning uitvoert? Hoogleraar Zheng Bing Wang moet er een beetje om lachen. „Het is toch juist goed dat de NAM dit onderzoek betaalt? Wie zou het anders moeten doen?”

Voor de objectiviteit van het onderzoek door Deltares staat hij garant. „De NAM vraagt juist ons om onafhankelijk onderzoek te krijgen. Wij laten ons echt niet sturen. Hooguit wil ik wel eens zeggen dat een glas halfvol is in plaats van halfleeg. Maar dat maakt niet uit, want de feiten zijn dezelfde.”

Zijn persoonlijke opvatting over de plotseling ontdekte vijf centimeter daling bij het Pinkegat is dat we daarover niet al te bezorgd moeten zijn. „We zijn al extreem voorzichtig bij de definitie van de gebruiksruimte voor gaswinning. We hoeven hier niet paniekerig over te doen. Wel moeten we de oorzaak van de gemeenteraden verlagen proberen uit te zoeken. Dat de Waddenvereniging alarm slaat, begrijp ik wel. Dat is haar functie.”

De schemering valt over Pinkegat. Drie steenlopers trippelen over het ijs en vliegen op. „Het mooiste van dit gebied”, zegt Lian Zigterman, „is dat de natuur hier altijd weer anders is. De Waddenzee laat zich niet sturen.”

Het Pinkegat en omgeving, tussen Ameland en Schiermonnikoog

NRC 071216 / BVD